

26. Davis J. B. The Turn in Economics and the Turn in Economic Methodology / J. B. Davis // Journal of Econ. Methodology. – 2007. – Vol. 14 (3). – P. 275–290.
27. Lawson T. Economics and reality / T. Lawson. – L. : Routledge, 1997. – 364 p.
28. Mayer T. Improving communication in economics: a task for methodologists / T. Mayer // Journal of Econ. Methodology. – 2001. – Vol. 8 (1). – P. 77–84.
29. Smith V. Bidding and auctioning institutions: experimental results / V. Smith // Bidding and auctioning for Procurement and Allocation / Y. Amihud (ed.). – N. Y. : NewYorkUniversityPress, 1976. – P. 43–64.
30. Steuart J. An Inquiry Into the Principles of Political Economy / James Steuart. – Dublin : Skinner-Row, 2004. – 424 p.

Отримано 30.03.2012. ХДУХТ, Харків.
© С.В. Лабунська, 2012

УДК 330.341.1

Л.Л. Носач, канд. екон. наук
П.Л. Гринько, асист.

ІННОВАЦІЙНА ДЕТЕРМІНАНТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Досліджено роль інноваційного фактора у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки. Визначено умови досягнення країнами вищого рівня конкурентоспроможності. Виявлено залежність між рівнями конкурентоспроможності та інноваційної активності.

Исследована роль инновационного фактора в повышении конкурентоспособности национальной экономики. Определены условия достижения странами более высокого уровня конкурентоспособности. Вывявлена зависимость между уровнями конкурентоспособности и инновационной активностью.

The article is devoted to research of the role of the innovating factor in increase of the competitiveness of national economy. The conditions of the achievement by the countries more high level of competitiveness are determined. Dependence between the levels of competitiveness and innovative activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні проблема конкурентоспроможності національної економіки стає все актуальнішою. Її значення зростає разом із науково-технічним

прогресом і розвитком глобального конкурентного середовища. У таких умовах основою динамічного розвитку будь-якої держави виступають інновації, які здатні забезпечити високий рівень його конкурентоспроможності. Розвиток інноваційних процесів у країні має бути основою її конкурентної стратегії й конкурентної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми конкурентоспроможності розглянуто в працях таких видатних іноземних авторів, як А. Маршал, В. Парето, Д. Рікардо, А. Сміт, П. Друкер, М. Портер та ін. Значний внесок у розробку даної проблематики зробили й вітчизняні вчені: Я.А. Жаліло, Я.Б. Базилюк, Д.Г. Лук'яненко, О.І. Рогач та ін. Однак наукові дослідження в основному стосуються питань з'ясування суті поняття конкурентоспроможності національної економіки, визначення особливостей формування конкурентних переваг країн, а також оцінки конкурентоспроможності національної економіки. Недостатньо уваги приділяється визначенню впливу основних детермінант на конкурентоспроможність економіки країни і з'ясуванню напрямів її підвищення.

Мета та завдання статті полягають у вивченні ролі інноваційного фактору підвищення конкурентоспроможності національної економіки й визначенні залежності між рівнями конкурентоспроможності та інноваційної активності національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для України, як і для багатьох інших країн, що розвиваються, інновації виступають основною детермінантою досягнення світового рівня конкурентоспроможності. Особливо це актуально в умовах зростаючої необхідності входження в міжнародну економічну спільноту, коли без достатнього рівня конкурентоспроможності не можна розраховувати на належне ставлення до себе. Поняття «конкурентоспроможність країни» було введено в науковий обіг професором Гарвардської школи бізнесу М. Портером. При цьому в основу конкурентоспроможності кожної держави покладено ефективне застосування робочої сили й капіталу, їхня продуктивність [1]. Але в сучасних умовах розвитку до цього переліку необхідно додати ще й інновації, адже саме інновації сьогодні виступають основою підвищення конкурентоспроможності національних господарств.

Безумовно, кожна зі складових конкурентоспроможності має велике значення, але інтегрує їх саме інноваційний фактор. В умовах недостатнього розвитку національної інноваційної системи складно усунути причини низького рівня конкурентоспроможності країни.

Серед таких причин виділяють: відсутність стабільного законодавства і його недосконалість; бюрократію й корупцію; сировинну спрямованість економіки; недосконалість законодавства; нерозвиненість інституційної системи інвестування; незбалансовану експортно-імпортну структуру; відсутність надійних механізмів інвестування фінансових активів; недостатній інноваційний потенціал; відсутність якісної національної інноваційної системи (НІС); слабкість інформаційної інфраструктури; недостатнє фінансування освіти й науки. Аналіз розглянутих причин дозволяє виділити шляхи й стадії розвитку національної економіки (рис.).

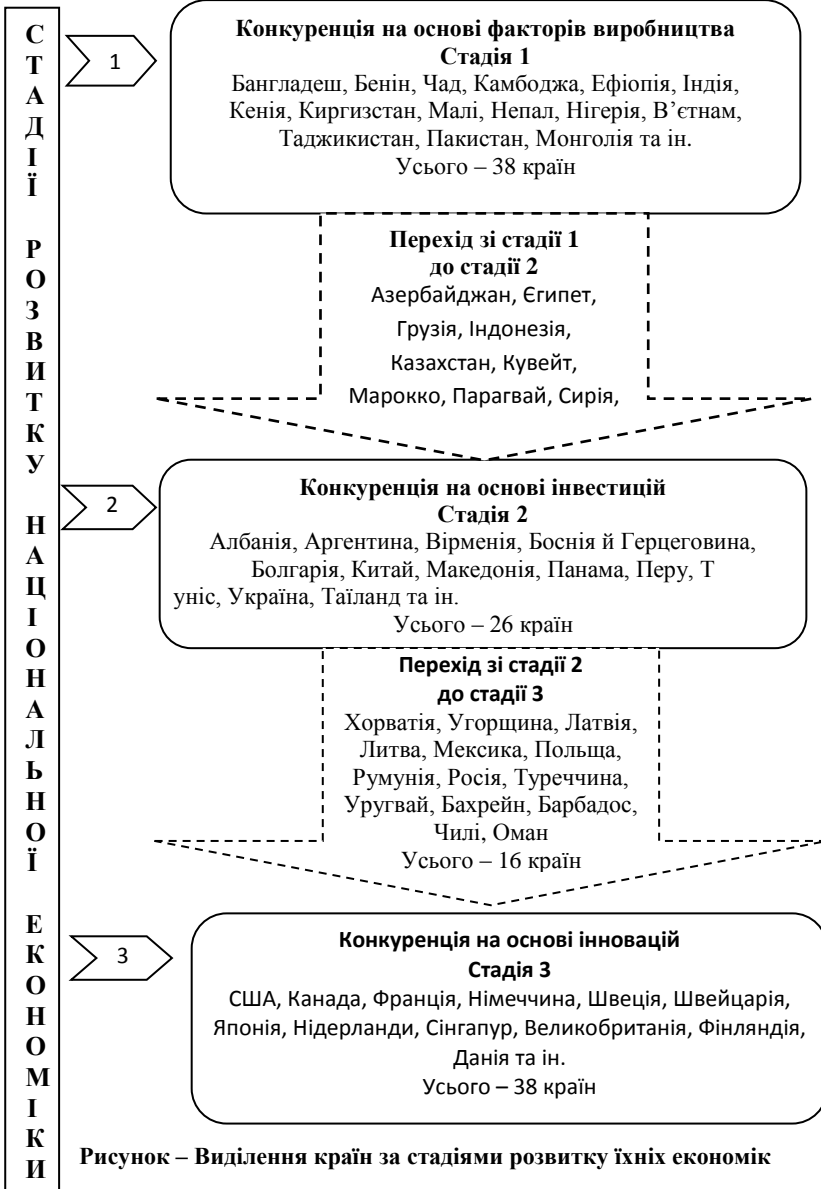
У сучасній світовій практиці існує три стадії розвитку конкурентоспроможності, найвища з них третя.

Серед країн, які перебувають на третій стадії конкурентоспроможності, немає жодної пострадянської країни й країни Східної Європи, здебільшого це країни першої двадцятки економічно розвинених країн (серед них міцні позиції займають країни Євросони), які визначають конкурентоспроможність інноваційним напрямом розвитку національної економіки. Країни, які перебувають на першій стадії або стадії переходу з першої до другої, не будують свою конкурентоспроможність на основі інновацій і характеризуються недостатнім рівнем розвитку світової економіки. Можна стверджувати, що рівень інноваційної активності в значною мірою визначає позицію країни у світовому рейтингу конкурентоспроможності.

На жаль у близькому майбутньому не слід очікувати швидкого поліпшення й розвитку світової економіки, оскільки внаслідок фінансово-економічної кризи ряду країн складно втримуватися на третій стадії та підтримувати інноваційну спрямованість розвитку, а перехід від другої до третьої стадії може відбутися лише у 10% досліджуваних країн.

Але, не зважаючи ні на що, учені продовжують наполягати на тому, що в майбутньому саме інноваційний розвиток країн буде визначати їх конкурентоспроможність і вектор розвитку світової економіки в цілому.

Використовуючи результати оцінки індексу глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index розраховується за методикою Всесвітнього економічного форуму – World Economic Forum [3]), який складено зі 113 змінних, що детально характеризують конкурентоспроможність країн світу, які перебувають на різних рівнях економічного розвитку, ми оцінили ступінь залежності конкурентоспроможності країн від їхньої інноваційної активності.

Тісноту зв'язку між індексами конкурентоспроможності країн та індексами інноваційної активності країн ми визначали за допомогою коефіцієнта Фехнера [4], що розраховується за формулою:

$$K_f = (C - H) / (C + H),$$

де С – показник збігів знаків відхилень варіант від відповідних середніх; Н – число незбігів знаків.

Розрахунок середніх значень кожного індексу групи країн і відхилення значень індексу кожної країни від середнього показника індексу дали наступні результати (табл. 1).

Таблиця 1 – Оцінка зв'язку між індексом конкурентоспроможності розвитку країни й індексом інноваційної активності

Країна	Індекс глобальної конкурентоспроможності GCI (2011 – 2012)	Рейтинг 2010-2011		Зміни позицій	Індекс інноваційної активності EIS (2010 – 2011)	Відхилення від середнього значення GCI		Відхилення від середнього значення EIS	
		Рейтинг	Оцінка			Оцінка	Місце	Зміни	Рейтинг
Швейцарія	1	5,74	1	0	2	5,71	0,81	+	
Сінгапур	2	5,63	3	-1	10	5,07	0,7	+	
Швеція	3	5,61	2	+1	3	5,67	0,68	+	
Фінляндія	4	5,47	7	+3	6	5,43	0,54	+	
США	5	5,43	4	-1	4	5,53	0,5	+	
Німеччина	6	5,41	5	-1	5	5,51	0,48	+	
Нідерланди	7	5,41	8	+1	8	5,16	0,48	+	
Данія	8	5,40	9	+1	9	5,15	0,47	+	
Японія	9	5,40	6	+3	1	5,72	0,47	+	
Великобританія	10	5,39	12	-2	12	4,98	0,46	+	
Чехія	38	4,52	36	+2	30	4,19	-0,41	-	
Росія	66	4,21	63	-3	80	3,36	-0,72	-	
Польща	41	4,46	39	-2	50	3,76	-0,47	-	
Україна	82	4,00	89	+7	88	3,30	-0,93	-	
Грузія	88	3,95	93	+5	121	2,90	-0,98	-	
Вірменія	92	3,89	98	+6	114	2,98	-1,04	-	
Молдова	93	3,89	94	+1	123	2,89	-1,04	-	
<i>СЕРЕДНЄ ЗНАЧЕННЯ</i>		4,93				4,55			

Таким чином, розбіжність знаків відхилень від середнього значення зафіксовано у виділених країнах не було, а розрахунок коефіцієнта Фехнера розраховується наступним чином:

$$K_f = 19-0 / 19+0 = 1.$$

Отримане значення коефіцієнта $K_f = 1$ свідчить про наявність тісного зв'язку між обома досліджуваними міжнародними індексами: зі збільшенням індексу розвитку конкурентоспроможності держав зростає індекс їх інноваційної активності й навпаки.

Наявність прямого зв'язку передбачає й наявність зворотного, тобто чим вищі показники інноваційного розвитку країни, тим вище її конкурентний потенціал.

У зв'язку із цим, необхідно визначити, яким чином підвищити інноваційну активність у країні. Для розв'язання цього завдання ми скористалися підходом Г. Гельвановського [5], який, по-перше, визначає конкурентоспроможність суб'єкта через його ресурсний (у широкому розумінні) потенціал, по-друге, виділяє три групи факторів конкурентних переваг:

- ресурсні – володіння ресурсами специфічної якості або особливої кількості;
- операційні – характеристика ступеня або ефективності використання наявних переваг;
- програмно-стратегічні – наявність певної стратегії розвитку суб'єкта – носія конкурентних переваг і якість цієї стратегії.

У результаті дослідження було виділено групу інноваційних факторів, які сприяють досягненню достатнього рівня конкурентоспроможності національної економіки (табл. 2).

Висновки. Таким чином, відзначимо, що створити й, особливо, втримати виділені національні конкурентні переваги, реалізувати їх в економіці глобального ринку можна лише шляхом впровадження інноваційної моделі розвитку. Інноваційний шлях розвитку дозволить не лише прискорити економічний розвиток держави, але й досягти необхідного рівня конкурентоспроможності національного продукту з метою вільного конкурування на світових ринках товарів і послуг. Тим більше, що сьогодні немає країни, в якій економічне змагання за лідерство на світових ринках не було б пов'язане з інноваціями.

Таблиця 2 – Класифікаційна матриця факторів інноваційного досягнення конкурентоспроможності

Фактор формування конкурентоспроможності	Конкурентна перевага	Фактор інноваційного розвитку	Фактор досягнення конкурентоспроможності
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Потреби, мотиви, цілі	Наявність певної стратегії розвитку суб'єкта – носія конкурентних переваг і якість цієї стратегії	Розробка національної стратегії соціально-економічного розвитку, спрямованої на постійне самовідтворення системи на вищому технологічному рівні, досягнення цілей постійного розвитку, національного добробуту, безпеки	Розробка національної стратегії збалансованої інтеграції національної економіки в глобальну екосистему, переходу до глобально-інноваційної стадії постіндустріального суспільства, у змагальній взаємодії з учасниками міжнародного конкурентного простору
Ресурси	Володіння ресурсами специфічної якості або особливої кількості	<ul style="list-style-type: none"> – Знання; – людські ресурси (кадри); – інтелектуальний капітал; – технології; – фінансові ресурси (державне фінансування, інвестиції, кредити, венчурний капітал); – інформація; – комунікації 	Одержання суб'єктами конкурентних відносин доступу до світового (міжнародного) ресурсного потенціалу, у т.ч. фундаментальних наукових знань, освітніх систем, глобальної транспортної системи, інформаційних мереж тощо, через участь у процесах інтернаціоналізації та глобалізації

1	2	3	4
Інституційні можливості системи	Ступінь або ефективність використання наявних переваг	<ul style="list-style-type: none"> – Державна економічна політика, у т.ч. в галузі освіти, науки, інноваційного розвитку; – формування ефективних національних функціональних екосистем; – національне законодавство, у т.ч. охорона інтелектуальної власності; – система освіти й ринок праці; – взаємодія освіти, науки й виробництва 	<p>Включення суб'єктів конкурентних відносин ієрархічно-мережні взаємодії на різних структурних рівнях, у межах:</p> <ul style="list-style-type: none"> – корпоративних утворень, стратегічних альянсів, кластерів; – відкритих інноваційних мереж; – міжнародних (регіональних) угруповань; – міжнародних організацій; <p>– світових (міжнародних, глобальних) функціональних екосистем;</p> <p>– інтеграції у світовий освітянський і науковий простір, глобальної інноваційної системи через участь у міжнародних освітніх програмах, програмах науково-технічного співробітництва тощо;</p> <ul style="list-style-type: none"> – сфери дії міжнародного права

Список літератури

1. Портер Е. Майкл. Конкурентная стратегия: методика анализа отраслей и конкурентов : учебник / Майкл Е. Портер ; [пер. с англ.]. – 2-е изд. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2006. – 454 с.
2. Dahlman Carl. Technology, globalization, and international competitiveness : Challenges for developing countries [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <www.un.org>.
3. The Global Competitiveness Report 2009. World Economic Forum, 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <www.weforum.org>.
4. Елисеєва И. И. Общая теория статистики : учебник / И. И. Елисеєва, М. М. Юзбашев ; под ред. чл.-корр. РАН И. И. Елисеєвой. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 657 с.

5. Гельвановский М. И. Конкурентоспособность национальной экономики: проблемы статистического сопровождения. Поиск методологической адекватности / М. И. Гельвановский, К. Рожков, Н. Скрыбина. – М. : Статистика России, 2009. – 383 с.

Отримано 30.03.2012. ХДУХТ, Харків.

© Л.Л. Носач, П.Л. Гринько, 2012

УДК 658.155.2

Л.Л. Носач, канд. екон. наук

ПРОГНОЗУВАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВИХ ЗВІТІВ ПІДПРИЄМСТВ

Розкрито зміст процесу прогнозування дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємств. Надано методичні рекомендації щодо прогнозування загальної величини дебіторської та кредиторської заборгованостей у межах загального прогнозу форм фінансової звітності.

Раскрыто содержание процесса прогнозирования дебиторской и кредиторской задолженностей предприятий. Предоставлены методические рекомендации по прогнозированию общей величины дебиторской и кредиторской задолженностей в рамках общего прогноза форм финансовой отчетности.

Maintenance of process of prognostication is exposed by a debtor and creditor debts of enterprises. Methodical recommendations are given on prognostication of general size debtor and creditor debts within the framework of general prognosis of forms of the financial reporting.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Невизначеність і мінливість умов господарської діяльності підприємств у ринковій економіці істотно ускладнюють процес прийняття майбутніх управлінських рішень. Рівень обґрунтованості таких рішень залежить від здатності керівництва передбачати можливі варіанти розвитку. У зв'язку із цим, прогнозування, що є невід'ємною частиною планування, завжди передує йому під час обґрунтування управлінських рішень. Прогнозування – це процедура передбачення відповідних показників, результатів, майбутніх операцій, наслідків впливу тих або інших подій. Результати прогнозу дозволяють виявити потенційні проблеми підприємства.

Оскільки наявність дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємствах їх розміри і склад неоднозначно